

Jak mně ta dršťková čpí do nosu!

JAN NERUDA 190

FOTO: Ivo HAVLÍK

V červenci jsme si připomenuli 190. výročí narození Jana Nerudy. Na svět přišel v Praze 10. července 1834, zemřel rovněž v Praze 22. srpna 1891. Pod redakčním titulem publikujeme několik úryvků obsáhlého rozboru Nerudova básnického, spisovatelského a novinářského díla od literárního kritika a historika Miloše Pohorského (1929 – 2013). Autor analýzu Nerudovy tvorby napsal jako 21letý student Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, pod titulkem Pokus o ideovou koncepci vývoje Nerudova díla vyšla v časopise Slovo a slovesnost č. 3-4/1950.

„Bývá obvyčej, že se básníci rozdělují na tři druhy: na ty, kteří prorocky letí před dobou svou, na jiné, kteří jsou básníky čistě časovými, a konečně na ty, kteří s poetickým pinklíčkem svým přicházejí do nádraží vždy tenkrát, když jich století bylo právě teď z něho odjelo.“ Tak rozlišuje Neruda v jednom fejetonu básníky; když dnes zařazujeme jej samého do dějin české kultury, postavíme jej na přední místo mezi ty, kdo viděli do budoucnosti, kdo „letěli před dobou svou“, kdo svou práci vědomě a odpovědně budoucnost vytvářeli. Často píše Neruda výslovně slovo **budoucnost**, ale není to u něho jen duté slovo s liberalistickým obsahem. Julius Fučík řekl ve své závěti o Nerudovi, že viděl „ještě i daleko přes nás do budoucnosti“.

**

Celý proces Nerudova vývoje můžeme charakterisovat jako dobírání se historického optimismu, vývojová cesta jeho vědomí stoupá, od názorů individualisty, spojeného s chudinou hlavně vědomím společenského vykořisťování se strany buržoazie a živelným odporem proti nelidským vztahům lidí v kapitalismu, proti vztahům a citům, které je možno vždy přepočítat na určitou peněžní sumu.

**

Pro jeho postoj je charakteristický fejeton Starý mládenec na bále (1868, Žerty hravé i dravé): Neruda si zašel na vznešený pražský bál. Pozoruje lidi a uvažuje. Co si má dát k večeři? A tu ho napadá, co asi dělají jeho soudruzi v jeho navyklé hospůdce — dnes mají dršťkovou polévku. Zase

obrací pozornost na tanečníky, pozoruje gardedámy, hlídající dcerušky a jejich nápadníky. Neruda sedí a přemýšlí s jemnou ironií o té společnosti. Kreslí jejich obleky a řeči. A zase si letmo vzpomene na své soudruhy a zavoní mu dršťková polévka. Na bále se „baví“, vždyť toho člověk tolik vidí, nové frisury, nové toalety, výstřih dvanáct palců pod bradu, „aby se ale nemyslelo, že pantáta nemá peněz, nebo že mu slečinka není dost drahá, přidalo se všechno nahoře „ušetřené“ dolů na šlep“ ... A tak se baví Neruda dál, až se dá do zívání, trochu si podřímne — vypadne mu taneční pořádek. Jedna známá vidí, že nemá zapsán ani jeden taneček a hned mu volá dcerušku k tanci, avšak dceruška právě omdlela; tím je Neruda zachráněn před tancem. A fejeton končí: „Aby mně takhle při čtverylce omdlela zas! — To bych byl blázen! — Teď mám ale příčinu — a zrovna to cítím, jak mně ta dršťková čpí do nosu! — Půjdu s referátem ke kamarádům! — Ale — promessa by byla lepší!“ (t. zn. lepší by bylo koupit si promessu než lístek na bál. — MP.). Tak tedy utíká Neruda z bohatého bálu do své hospůdky ke kamarádům, neboť ti jsou přirození, bez frisury, a u nich je život skutečný. Tak je tomu vůbec s Nerudovými postavami, jsou to lidé prostí, někdy podivní, ale vždycky upřímní. Jejich morálka je postavena do protikladu proti buržoasní morálce a buržoasním konvencím.

**

Nejdůležitější však je celková linie Nerudova vývoje, a ta začíná u rozhořčení nad vyssáváním chudiny a u individuálního živelného odporu, jak to vyslovuje v dopise Karolíně Světlé roku 1862: „Chléb, který jsem od dětinství jídal, nenáležel nikdy mně, náležel vždy hokyňi, pekaři, a já se co hoch nemálo tomu divil, až jsem tomu přivykl, že mi lidé vyčítají, že žiji na útraty jejich.

A můj otec pracoval přece až do poslední chvíle od rána bílého až do noci, a má matka nezahojila nikdy mozoly své, a já se učil dny a noci dával hodiny — ještě teď, kdy jsem se stal lenochem, pracuji více než leckterý nade mne se povznášející! Říkají, že žiji na útraty jejich, a přece platím každou věc dvakrát, třikrát dražší než každý jiný, jak se mohu kdy vysekát?

Oni sami to nechťí, jsemť cílem jejich spekulace, nahlas

hořekují, že je okrádám, a vlastně mně ssají oni tuk z kostí! — Pak se tážou člověka, proč nepěje a smějí se, jakým je básníkem! Někdy, když tak večer kráčím okolo domů těch boháčů, hlavu plnou starostí, srdce plno hoře, tu se mi zdá, že bych byl zcela oprávněn hoditi jim červeného kohouta na střechu, a když je potkám ve dne na ulici, v tlusté tváři nadmutost a lakomství a v každém posunku pohrdlivost, tu zas se domnívám, že by to byl dobrý skutek, kdybych jim dýku do toho tvrdého srdce vrazil! Jakým to je právem, že oni mají vše, a mně že nenáleží ani ten trochu vzduchu, neb i toho mne mohou zbavit, je-li taková libost jejich! ...“

**

Tak vede linie Nerudova vývoje od individualistického živelného odporu a abstraktně viděného vývoje k pevné naději v budoucnost národa, opřenou o smýšlení a sílu široké masy proletariátu, vyslovenou na př. v dopise z roku 1884, v němž odpovídá dělnickému spolku Budislav v Roudnici na pozvání k oslavě padesátých narozenin. V dopise se omlouvá, že se nemůže oslav zúčastnit a píše dále: „Jsem sám z chudiny, z třídy dělnické, byl jsem sám dělníkem po celý život svůj — jakž bych neměl mít smysl a cit pro dělnictvo naše! Nemohu upustiti od Vás a Vy mne musíte považovat za svého: vždyť jsme z jednoho těla! ...“

Cokoliv máme skutečně slavného v historii české, zdola to vzrostlo. A cokoliv nový zas rozvoj národní svedl kloudného a krásného, zase jen pošlo z lidu. Rosteme teď zнова, přirozeně zdola, prací bytostí tisícerych pilných, právě tak jako ten trs korálový, a bude-li vždy dělnictvo naše prochnuto duchem národním, povznese se brzy nad moře lidstva — ostrov pevný, plný květné krásy. Nepravím Vám tím nic nového, ale právě že vím, Vy že všichni smýšlíte v té příčině stejně se mnou, zakotvuju v tom svou jedinou, zato však skálopevnou naději v budoucnost národa.“

Jan Neruda tedy patří svými sympatiemi k těm, „kteří pracovali až do úpadku a kterým nedal bůh pořád a pořád nic“ a bojoval proti těm, „kteří nedělali nic a jimž dal bůh do zemských desk zapsané statky a paláce na Malé Straně a millióny do Národní banky.“

KRUCEMBURK (okres Havlíčkův Brod) po žních; před kostelem je pohřben Jan Zrzavý
Foto: Ivo Havlík

Záříjové PETR ŽANTOVSKÝ

teze

„Rudou barvou dneska září sedmička v mém kalendáři...“ – kolik z nás si tuhle říkanku ještě vybaví ze svého dětství, kdy všechno bylo jinak. Říjnová revoluce se odehrála v listopadu, její vůdce Lenin se jmenoval Uljanov, jeho hlavní ideový oponent Trockij se jmenoval Bronštejn a jeho nástupce Stalin zase Džugašvili. A to celé v zemi, kde zítra již znamenalo včera.

Nicméně nechme si tato věhlasná historická ohlednutí na některé z příštích tezí. Dnes jsme rovnýma nohama v září, kdy kromě hvězd na nebi a mravního zákona v (alespoň některých z) nás září i jiná data, fakta či jejich protagonisté.

Mimochodem, málokdo možná ví, že staročeské označení tohoto měsíce bylo zářij nebo záříj, což znamená „za říje“; odvozování od slunečního záření je pouze lidovou etymologií. A mluvě již o ní, neodpustím si předpoket: Lidová etymologie bývá vysvětlována jako mylný výklad objasňování původu slova, na základě jen formální nebo významové podobnosti, nerespektující zákonitosti vývoje jazyka, které studuje etymologie vědecká. Např. peklo může být chápáno jako „místo, kde se peče“, i když slovo pochází ze staršího výrazu pro smůlu či dehet. Trpaslík bývá odvozován od slovesa trpět, i když pochází ze staroslověnského „trǣpestǫkkъ“ – tj. ten, kdo měří tři pěsti.

Sousloví panický strach je oficiálně derivátem

jména řeckého bůžka Pana, který strašil pastýře. Českou lidovou etymologií však bývá přiřazováno ke slovu panic. Dokonce i Mistr Jan Hus (údajně vědecky mylně) vysvětloval slovo svatba jako „sva dva“ (jsme dva). No ale řekněte: což nejsou občas ty lidové etymologické chyby půvabnější a živější, než suchá exaktní pravda? A tak je to v životě s ledasčím, chce se dodat.

Mimochodem, čeština je krásný jazyk. V něm září může znamenat jméno měsíce, ale též označení stavu oslnění něčím opravdu neobvyklým, na roční době víceméně nezávislým. Bylo by nesprávné nepřipomenout například fakt, že „Velký Listopad“ 1989 započal již v září toho roku. Ne však pro nesoulad gregoriánského a juliánského kalendáře, nýbrž z důvodu změny zahraničněpolitické orientace tehdejšího socialistického Maďarska.

To totiž už v srpnu, konkrétně devatenáctého, povolilo do té doby nevidanou akci zvanou Panevropský piknik. Spočíval v tom, že se na tři hodiny otevřela rakousko-maďarská hranice poblíž Neziderského jezera a města Šoproně, čehož mohly využít stovky zájemců o beztravný přechod do západní Evropy.

Tato jednorázová akce předznamenala záříjové definitivní otevření hranic mezi Kádárovým gulášovým socialismem a mnohdy jen naivně vysněnou idylou pečených holoubat do úst padajících na západ od přestřižených drátů. Pikantní podrobností je, že od onoho památného 11. září 1989 využili Maďarsko k přechodu na západ hlavně občané někdejší NDR.

Naše tehdejší – ještě zelenkovsko-čmolíkovsko-říškovská média věc tehdy podávala jako

zradu socialismu a dštila na adresu Budapešti síru bezmála tak velkou, jakou dnes schytává Orbán z Bruselu. Kdyby ti neboží soudruzi v již jen nakrátko významných funkcích věděli všechno, co víme dnes, možná by se divili.

Jistou osobitou podrobností onoho Panevropského pikniku byl totiž fakt, že jej organizovala instituce zvaná Panevropská unie vedená posledním následníkem rakouského trůnu Otto von Habsburkem. Týmž, který se jen nedlouho poté promenádoval po českých a moravských městech (již zpolistopadovatělých) v doprovodu šéfa Sudetoněmeckého Landsmannschaftu Bernda Posselta (Milošem Zemanem druhdy trefně přezdívaného Hitler po výkrmu) – a teprve čerstvě ochmýřeného adepta akademických (a jak již víme, i politických) disciplín, Petra Fialy, tehdy šéfa moravskoslezské „divize“ Habsburkovy Panevropy.

A aby nebylo absurdit málo, vůdčím protagonistou české sekce Panevropy tehdy byl před pár lety zesnulý Rudolf Kučera, v normalizačních letech, do r. 1978 člen komunistické strany a odborný pracovník v Ústavu pro filozofii a sociologii Československé akademie věd, kam nastoupil hned po studiích v (pro slušné lidi opravdu těžkém prověřkovém) roce 1970.

Inu Hrabě Coudenhove-Kallergi zřejmě bděl nad kádrovým výběrem svých následovníků nějak lknavě...

Nechme projednou Panevropu spát, už se stčila sama – přetvořená a zpotvořená administrativní mašinou Evropské unie dostatečně „historicky znemožnit“, jak říkal Rudolf II., smutně spechající za hraběnkou Stradovou v nemanželské lože...

Pohledme – jako již tradičně – na to, čím měsíc září vyniká pro podivuhodné mezinárodní instituce, rozhodující zpravidla svévolně a nikým nepověřeny o tom, co je a není dobro, jehož je tolik nám třeba.

Tak příkladně 6. září slavíme Světový den bahňáků. Nic proti tomu, fauně je zapotřebí péče a ochrana, a to i když zhusta skončí na pekáči. Takoví bahňáci (Charadrii) jsou ptáci brodivého typu. Bahňáci mají převrácené rodičovské role; u druhů, kde se o mladé stará samec, je výraznější pohlavní dimorfismus, samice je pestřejší. Jestli to není ten pravý důvod, proč mají onen Mezinárodní den, na rozdíl třeba od ptakopysků či Blbounů nezapných, na něž žádný Mezinárodní den testuhodně nevyšel. A přitom aspoň těch druhých se kolem nás vyskytuje jistě větší než malé množství...

Nebo 15. září je Celosvětový úklidový den. Oficiálně spočívá v něčem podobném, co kdysi podnikalo užitečné hnutí Brontosaurus. Totiž v úklidu nepořádku, vytvořeného člověkem v přírodě, která za to nemohla a nedokázala se ani bránit. Být to však na mně, rozšířil bych působnost tohoto Dne úklidu na nepořádek mnohem širší a globálnější. Jen si představte, oč pořádněji by vyhlížely dnes mnohé radnice, parlamenty či vlády, kdyby byly zbaveny svinčiku, který tam za poslední léta, zdá se, zapustil kořen!

Konečně máme v tom směru dlouholetou tradici. Když se lidem právem znelíbilo osazenstvo takových institucí, skončilo neslavně pod jejich okny. Příkladně slavná druhá pražská defenestrace z roku 1483 se konala právě v září, a to čtyřiačacátého :-)

V mnoha vsích mnoho psů a od pravdy jen dvě minuty

FRANTIŠEK UHER

Jako každoročně: Almanach poezie. Letos s názvem DVĚ MINUTY OD PRAVDY (vyd. Bc. Rysková, 2024, 194 str., il. Jindřich Štrait).

Editorem byl opětovně obětavý sugestivní básník Vladimír Štibor.

Almanach podává svědectví o současných uměleckých hodnotách české literatury. Konkrétně poezie. Je to ovšem svědectví neúplné, mnozí renomovaní básníci nejeví o almanachový způsob publikování zájem, mají lákavější publikační možnosti, případně se o přípravě almanachu ani nedoslechli.

Je to škoda. Škoda pro almanach, škoda pro českou poezii, škoda pro autory, kteří zůstali z jakýchkoli důvodů stranou. Možná se někteří domnívají, že podobný almanach je pod jejich úroveň.

Zamysleme se nad tím, co almanach přináší, o čem vypoovídá, co naznačuje. Široká námětová škála, rozličná forma. Tak už to bývá; mnoho vsí, mnoho psů. Název jsem zvolil

podle verše, který je pro almanach symbolický. Při čtení se čtenáře zmocňuje právě takový pocit. Pocit přimknutí.

Upoutá originalita tvorby, od procítěné poezie s konejšivým podtextem ke vzdálenému odlesku poezie, kterou F. X. Šalda označoval jako barokní.

Ojediněle věnovali tvůrci větší pozornost květům než záhonům, z kytice se vytrácí nosná myšlenka. Jistá míra shovívavosti je jistě na místě. Stejně jako při vyhodnocování literárních soutěží. Když už je soutěž vyhlášena, někdo vyhrát musí. Není právě ojedinělé, že chleba se pokoušejí upéct pekaři neznající zákonitosti pece. V almanachu scházejí věkově mladí básníci, které známe z jiných publikací. Při čtení jejich veršů se vnucuje myšlenka, že poezii píší, ale nečtou ji. Neuvědomují si, že v (některých) knihách lze najít nejen moudrost, ale především intimní okouzlení, které nedá žádná škola.

V tom směru není almanach výjimkou, z některých básní

životní zkušenosti a bohatost poznání cení zuby, až to bere dech. Nacházejí se v něm verše, jejichž tvůrci si nastavili latku hodně vysoko. Široce se ukázkou starší tvorby rozmáchla Svatava Antošová, kouzelnou křehkostí se vyznačuje lyrika Evy Černošové, osvěží aforismy Ladislava Mušky a dvojverší Jiřího Žáčka, básnickou duší nezapře svěbytný Vít Procházka, upoutají Bartošková, Přidal, Cimický, Szpuk, Sýs, Kovář, Šatánková, Vávrová...

Ani další se rozhodně nemusejí za svoje polínko na společný oheň hanbit. Ojediněle čteme i dosud neznámá jména. Označení *neznámá* však usvědčuje z neznalosti čtenáře, třebaže ani ti nejpilnější nemají šanci znát všechno, co přináší papír, co skrývá nepřehledná džungle internetových stránek.

I v tomto smyslu se almanach Dvě minuty od pravdy stává velice aktuální knihou. Většina veršů svou plastičností a obecnou platností dokazuje, že v názvu zmíněné dvě minuty můžeme bez rozpaků eliminovat.

S touto knihou tragedie (Zpěvy páteční), víry a nadějí národa souvisí fejeton **1. máj 1890**, který je ideovým vyústěním celé Nerudovy tvorby. Neruda vítá dělnictvo jako novou sílu, vstupující do dějin a staví se do řady po bok organisovaného proletariátu. „...“

Ano: byl první máj 1890! A kdo jej co muž dozrálý, myslivý, prožil, do dnů svého života na něj nezapomene! ... přišel první květen 1890. Věru, kdož jsme se ho dočkali, že jsme dožili se nejpamátnějšího prvního května lidských dějin. Ba snad že nejpamátnějšího dne těch lidských dějin vůbec!“ Takový tedy význam dává Neruda nástupu dělnické třídy. Vítá jej jako snad nejpamátnější den lidských dějin **vůbec**. Jak je to blízko našemu přesvědčení, že dělnická třída jediná je schopna zrušit společnost vykořisťování a třídní společnost **vůbec**!

Buržoazní a klerikální tisk byl plný strachu před dělnictvem, nadával luze a varoval před ní, že chce loupit a krást. A Neruda popisuje, jak „klidným, železným krokem přirazily 1. května 1890 bataliony dělnické, přečetné, nepřehledné, a vřadily se do lidského šiku, aby již provždy stejným postupem šly s námi ostatními za vznešenými lidskými cíli, stejně oprávnění, stejně obtížení, stejně blažení.“ Vzpomíná při té slavnosti na revoluční tradice, na komunu a na husity, a dále popisuje mohutnou přehlídku dělnické síly: „Nu, jenom se podívej — vidíš: tady ji máš už označenou na tváři tu „elementární sílu“! Ale ani při tom nezatrneš! Cítíš, že síla je ovládána měrnou myšlenkou. A pojednou — jakoby zázrakem — pojednou jsi porozuměl tomu letošnímu „prvnímu máji“, pojednou vidíš, že veškerá posavadní situace společenská i politická jediným trhnutím se dnes pozměnila, ale ne jen už pro dnes! ...“ A potom zakončuje fejeton symbolickým přírodním obrazem: „Zvláštní, ba prazvláštní den! Věru, i ta příroda všude vůkol jakoby pod zákonem stejným! Ráno mlha, vzduch šedý, tak těžký — pak najednou se vyhouplo slunce a bylo tak jasné, tak zlaté, tak blažené — **byl první květen roku 1890!**“

Tady manifestálně nastoupila nová budoucnost lidstva a Neruda se připojuje jednoznačně do jejich řad; a tak jsme došli tam, kde jsme začali, totiž u výroku Fučíkova, že „je to náš největší básník, vidící ještě i daleko přes nás do budoucnosti.“

**TEĎ PŘIŠLI JSTE SEM S POKLONOU Z TÉ SVĚTA NĚKDE DÁLI,
A SYPETE MI ZLATA LESK A KADIDLO I CHVÁLY,
PAK — BYSTE ZACHOVALI ZLATOU SVOU —
MNĚ KORUNU NECHÁTE TRNOVOU,
A K POSLEDNÍ MÉ CESTĚ SKALNÍ KU GOLGATĚ
Z VÁS TŘÍ SE NEDOSTAVÍ ŽÁDNÝ — DÍM TO SVATOSVATĚ!**

(JAN NERUDA: BALLADY A ROMANCE, 1883)

Nerudova ulice č. p. 404 v Polné v okrese Jihlava
FOTO: Ivo HAVLÍK

NEŠMRTELNÝ ODKAZ ALAINA DELONA

PAVOL JANÍK

Keď sa pred niekoľkými rokmi spustila mediálna kampaň proti Alainovi Delonovi (8. 11. 1935 – 18. 8. 2024), ktorému zrazu vyčítali údajný rasizmus, urážlivý postoj k homosexuálom a povýšenecký či dokonca násilný vzťah k ženám, tak sme si s manželkou so záujmom opäť pozreli niektoré jeho diela z našej domácej filmotéky, čím sa nevdojak potvrdila zásada šoubiznisu – nech sa o nás hovorí, aj keby to malo byť v dobrom.

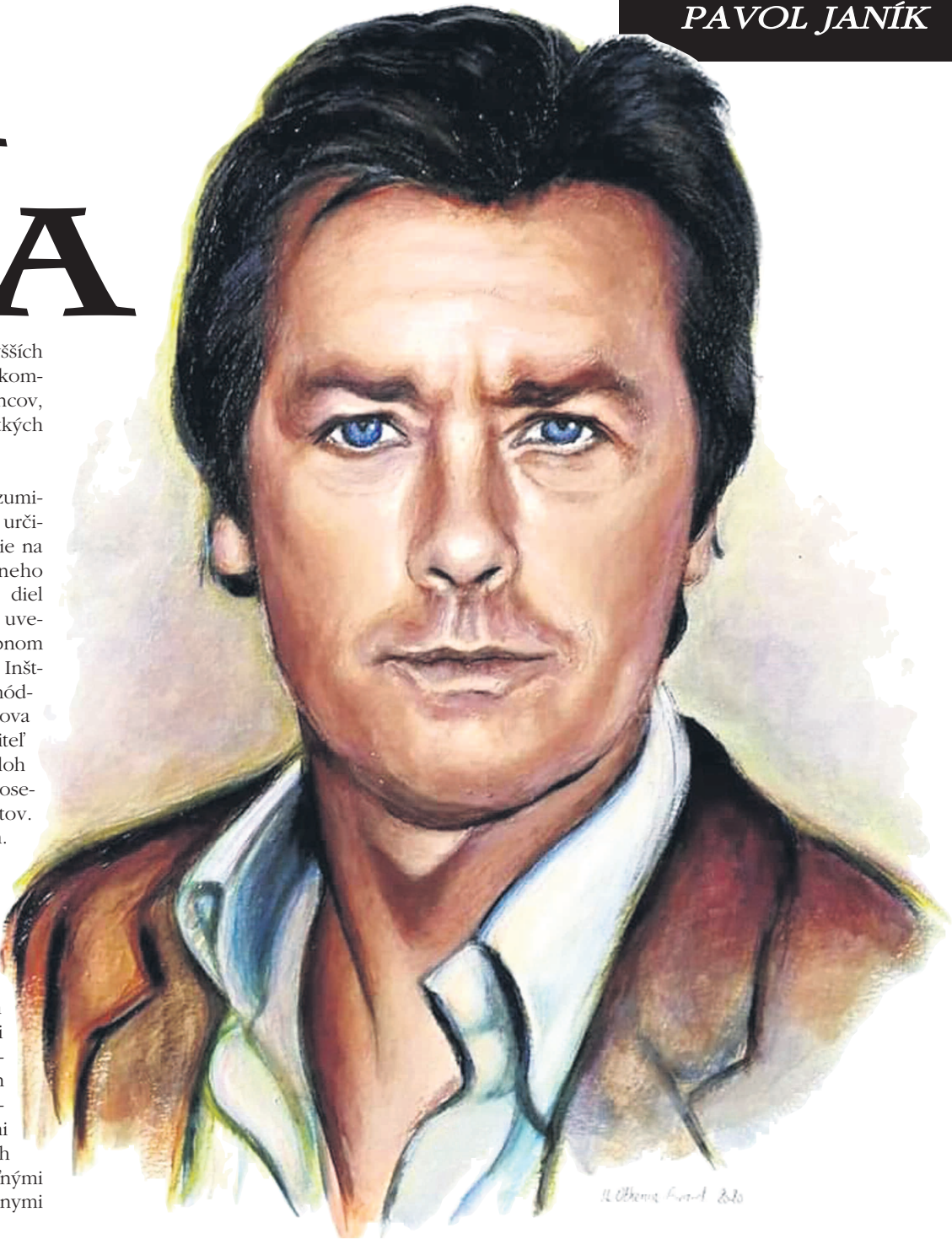
Napríklad v dvoch nadväzujúcich snímkach Borsalino (1970) a Borsalino & Co. (1974) sa v podstate konštatuje, že podnikanie je úzko spojené s gangsterskými metódami a okolo kľúčových biznismenov sa krúti celý kolotoč verejných autorít – svetských i cirkevných. V druhom filme do hry navyše vstupuje medzinárodný rozmer v súvislosti s nástupom a vzostupom talianskeho fašizmu a najmä nemeckého nacizmu. Samozrejmosťou je spätosť patologických totalitných ideológií s používaním policajnej sily na ochranu kapitálu pred revoltujúcimi robotníkmi.

V artefakte Smrť darebáka (1977) ide o výrazne vyššie umelecké a spoločenské ambície. Dielo explicitne signalizuje, že skôr ako Marx začal zjednocovať proletárov všetkých krajín, sa zjednotil medzinárodný kapitál, ktorý sa už dávno nezmesť do hraníc ani takých tradičných veľmocí, ako je Francúzsko. Dôsledne utajované finančné zoskupenia operujú v celoeurópskych i globálnych dimenziách na báze spolkov podobných slobodomurárskym lóžam, na princípe vzájomnej pomoci členov, na systéme služieb a protislužieb. Podnikateľské štruktúry vlastnia a ovládajú médiá, platia volebné kampa-

ne, riadia politikov od poslancov po najvyšších ústavných činiteľov. Na špinavú prácu – kompromitáciu i vraždy – využívajú nielen zločincov, ale aj oficiálny mocenský aparát na všetkých úrovniach.

To sú – úprimne povedané – trochu zrozumiteľnejšie a pochopiteľnejšie dôvody, prečo určité kruhy pred časom začali vynakladať úsilie na dehonestáciu a diskreditáciu legendárneho herca a producenta kinematografických diel nadčasovej hodnoty. Pravdaže, nič z vyššie uvedených skutočností sa vo všeobecne dostupnom verejnom priestore ani omylom nespomína. Inštrumenty a argumenty kritiky sa nesú na módnych vlnách. Podľa oponentov si Delonova tvorba nezaslúži uznanie, pretože predstaviteľ mnohých nezabudnuteľných filmových úloh nesúhlasil s možnosťou adopcie detí homosexuálnymi pármí a s prílevom migrantov. Dokonca ho obviňovali z násilia na ženách.

Skrátka – už sme všetci v Európe skoro ako na Slovensku a naopak. V každom prípade si s manželkou zavše radi pozrieme aj množstvo ďalších snímkov Alaina Delona, ktoré evidentne nie sú iba prvoplánovými kriminálkami, akými sa nám mohli javiť v minulosti, keď sme nemali osobnú skúsenosť s kapitalizmom. Audiovizuálne diela s visačkou kvality Alain Delon sú nesporne hlbšími psychologickými štúdiami a sociologickými analýzami s ostrými hranami príkreho odmietania negatívnych spoločenských javov a s neprehliadnuteľnými prvkami sugestívneho varovania pred vážnymi rizikami ďalšieho civilizačného vývoja.

PERFIDNÍ, PRORADNÁ, POMLOUVAČNÁ

Kunderovými posmrtnými kumpány prý jsou Hitler a Stalin

MILAN BLAHYNKA

Měl bych číst **FALEŠNÝ KNÍR** (Prostor, Praha 2024, 223 s.) vstřícně, když jeho pisatel **Karel Zeithaml** v „Poznámce autora“ přiznává, že se na dvou místech opírá o myšlenku a pak citát z mých „Glos k losu Člověka v době prokurátorů“?

Měl bych mu být vděčný, protože na rozdíl od domnělých „majitelů klíčů“ k osobnosti Milana Kundery, jak jim říkám, neignoruje mou knížku a mne jako autora soustavně píše o Kunderově díle od jeho prvotin?

To oceňuji a za to děkuju, leč nemohu se, žel, k žádné vstřícnosti přimět.

Nevadí mi, že nepřiznává, jak velice se o Kunderově díle poučil v mých „Kapitolách k dílu MK“ (např. na s. 63, kde se čte o Dvořákově jednání, že MK si „mohl myslet, že jde o provokátéra StB“; já naopak prokázal, že MK si to nejen **mohl**, ale **musel** myslet).

Zato mi však nelze mlčet k jeho výroku z první věty zmíněné už „Poznámky...“, kde označuje svůj elaborát za „poctu dílu a osobnosti Milana Kundery“.

Už redakční obloha knihy nevydává Falešný knír za žádnou poctu Kunderovu dílu a osobnosti, jen ji má za „originální literární hříčku“, za „obsah ironicky provokativní, místy až parodický“, „zároveň ale bytostně aktuální i znepokojivý“, za stavbu románu založenou „na podrobných znalostech faktů i mediálních a společenských diskusí“, a prozrazuje, že prvotním impulsem k románu se stala „emotivní a místy až komická debata spojená s údajným Kunderovým udáním agenta chodce Dvořáčka“.

Co na té „debatě“ bylo a je „až komické“? Že průkazně vyvrátila zlovolné osočení MK za udavačství, osočení účelové, načasované tak, aby Kundera nedostal Nobelovu cenu?

Falešný knír chtěl nechtěl, ale spíše chtěl se od zlovolného nařčení nedistancuje, jako by jeho autor nechtěl vědět, že Kundera nikoho udat nemohl.

Na s. 46 se čtenář dočte, že „ani po Kunderově smrti není tento spor rozřešen a nejspíš nikdy nebude. Nikdo nebude mít nikdy jistotu, zda Kundera Dvořáčka udal, nebo ne.“

Co na tom, že toto tvrzení autor vložil do úst pak zesměšněné postavy, takže snad jen naivní čtenáři je vezmou za jeho mínění; jen jednou už podezření zaseto, i vyvrácené koná svou práci. Přitom vyvrácení, které shrnuje argumenty na obranu MK, autor podává tak, že působí vykonstruovaně a nakonec spor vyústí v to, že se „literární vědci poperou, vzájemně se poplívají“, „ale minulost zůstává stejně záhadná a nevysvětlitelná.“ Věru pěkná pocta Kunderovu dílu a osobnosti.

V první kapitole se autor předvedl co dokonalejší imitátor, který si dílo Milana Kundery i literaturu o něm pilně načel, ale když pak fabuluje, je postupně stále víc mimo mísu, a to vrcholí tam, kde se nerozpakuje udělat z něho zbabělce, který se marně snaží popřít svou údajně trapnou minulost, umanutě, upachtěně a neúspěšně pátrá po všech svých dosud nezveřejněných písemnostech, které by ho podle Falešného kníru mohly kompromitovat.

A to pak ještě překonává v kapitole, ve které

Foto: Ivo Havlík

jsou Kunderovými posmrtnými kumpány Hitler a Stalin; tam přisívá Kunderovi, co ho jakoby odrovnává, a vnější dojem, že Kunderu snad dokonce brání, je v háji nikoli zeleném, ale spíš hnědém.

Sám Stalin se dožaduje Kunderova vděku: „...za prostředí, ve kterém mohly takové příběhy“ (jakým je příběh Žertu) „vznikat, vděčíte, milý příteli, mně.“

Kdyby Falešný knír nebyl falešný, kapitola Adolf, Josif a Milan by musela pokračovat Hitlerovým dožadováním, aby mu Milan projevil vděčnost za prostředí, ve kterém se zdařilo vybájit a donekonečna šířit Kunderovo udavačství a brát vážně veleknihu o jeho podlosti.

V předposledním díle knihy se vkládá do úst Milanu Uhdovi výrok o Janu Novákovi, už dříve uctivě vykreslovaném, výrok, že je to „skvělý autor“, co „napsal báječný román o Mašinech“. Podle pana Zeithamla MK na to „pohlédl na

svého přítele a rezignovaně zakroutil hlavou“. Nedostává se tady románová pocta spíše Milanu Uhdovi?

Zatímco Milan Kundera je ve Falešném kníru sledován jakoby s porozuměním, jeho žena paní Věra se ličí jako vulgární podezřívavá semetrika, jež Milana podezírá z posedlosti sexem a rozčileně vyrazí „kde jste šukali“ a „štěkla na něj“, aby ji nešval a řekl pravdu.

Autor, který předvádí neustále, jak zná Kunderovo dílo a osobnost, bezostyšně překrucuje, co nemůže nevědět: paní Věra byla od seznámení s MK jeho trvalou oporou, ochránkyní před dotěrnými zvědavci, partnerkou na vysoké úrovni a nakonec po mnoho let zastávala roli jeho literárního agenta. Není těžké porozumět, proč je ve Falešném kníru zesměšňována: je trnem v oku všem Kunderovým nepřatelům i falešným přátelům.

Do sedmého dílu knihy (Falešný knír napodobuje členění většiny Kunderových českých románů a posledního románu francouzského; do sedmého dílu MK pravidelně vepsal pointu celého díla), do Epilogu je vepsána několikonásobná pointa pomlouvačného Kníru. Kundera v něm, okraden na ulici o své Dílo, umírá z autorovy vůle v náručí nikoli své ženy, loučící se s návštěvou, ale v náručí Jana Nováka, jemuž se celý život vyhýbal.

A tou návštěvou byl sám Andrej Babiš se svým poradcem; ten svému šéfovi, vykreslenému jako kulturní barbar, nejen napovídá a uklízí střepy po láhvi armaňaku, pro kterou se Babiš nataho-

val a rozbil ji jako ve Slavnosti bezvýznamnosti stejnou láhev rozbije opilec.

Nuže, dehonestace je obousměrná, jak Babiše, tak Kundery, který si tyká s „Andym“ a je počtěn jeho návštěvou. Jak by nebyl, vždyť až premiér Babiš se odvážil vrátit Milanu Kunderovi české občanství, ale o tom se Falešný knír ovšem ani slůvkem nezmiňuje.

Na posledních dvou stranách knihy se dvojice zlodějů, která okradla „dědka“ (Kunderu, který zaskočil do knihkupectví, aby Babišovi daroval své celoživotní Dílo), konečně podívá do uloupené tašky:

„Roztrhají společně krabici a uvnitř naleznou řadu nesrozumitelných knih.

„Se na to vyseru!“ zařve mladík.

„Jo, přesně tak! Srát na to!“ zopakuje dívka.

„Pak na to společně s velkým gustem jednotlivé knihy a poničenou černou krabici nahází do odpadkového koše“ a ten potom zapálí. „Z jeho nitra šlehají vysoké plameny.“

Název Falešného kníru je vlastně už bezděčná lapidární recenze knihy.

PS: Falešný knír je napsán nadmíru obratně, na první autorovu knižní publikaci až neuvěřitelně fikaně, takže se vnučuje otázka, zda publicista Karem Zeithaml nepůjčil své jméno někomu z falešných přátel Milana Kundery, velice zkušených a relativně úspěšných spisovatelů, kteří mu po celý život záviděli talent i úspěch u žen i u celého světa a tajili to jako Horníček své housle. Spanilá čtenářka a stejně bystrý čtenář si snadno vybaví, koho mám na mysli.

PODIVUHODNÝ SVĚT PANA K.
Večer věnovaný básníkovi, který miloval, přemýšlel - a neodpouštěl

Pořad uvedou Dušan Spáčil a Petr Žantovský Dále účinkují Ti, kdo znali a měli rádi Karla Šyše. Například Eva Frantínová, Jiří Žáček, Milan Blahynka a Jaroslav Čejka.

12. září od 19.00 Slovenský dům Soukenická 3 110 00 Praha 1.

